

Kristu Vegetarjan

M:

L-ewwel mistoqsija hi dik ta' preżentazzjoni. Fi kliemek, nixtieq tghid lill-poplu Malti, x'attività tisvolgi u x'inissjoni nobbli għandek?

T: Jiena Padre Canciani, Kappillan ta' din il-knisja ta' San Giovanni dei Fiorentini, li hija l-parroċċa ta' l-ex

President tal-Consiglio Taljan Giulio Andreotti. Jiena kont konsultur tal-Kongregazzjoni Vatikana, il-kongregazzjoni tal-Kleru. Kont ukoll assistent ta' l-Azzjoni Kattolika Djočesana ta' Ruma. Bhalissa, jien appuntat kappillan fejn qed tkun magħmulu din l-attività partikulari — voldieri li l-bibien tal-knisja huma wkoll miftuha beraħ ghall-annimali. Il-quddies tiegħi huma mimmlja — il-quddiesa ta' nofs inhar, jigu għaliha madwar elf ruh. F'din il-parroċċa tiegħi, il-parrucċani huma kollha xjuu u fiha fit-tit abitanti.

Għall-quddiesa jiġu nies minn kull parti ta' Ruma, anki minhabba t-tip ta' priedki, għaliex niċċita lil Vertulianu, u ngħid “jen ma nemminx jekk ma narax li għandi nemmen,” cioè nagħti raġunijiet tal-fid. Madankollu jiġi mghaqqaq dan l-interess partikulari tiegħi lejn l-annimali, li huwa interess li minn parti huma affett, sentiment, iż-żda li ma jiqa fax-hawn. Hijha wkoll battalja li jien ma’ oħra jaq qiegħi, biex jitneħħew, per eżempju, krudeltà li skond il-ligħi għandhom ikunu operati fuq l-annimali, (biex jissodis faw raġunijiet ta' esperimenti xjenċiċċi). Per eżempju fl-4 ta' Ottubru ta' l-1991, ahna ġegħiha li jitneħha l-fatt, li skond il-ligi, il-kosmetici kellhom ikunu meħuda mil-LD 50, minn fuq ghajnejn il-fnekk, u b'reżultat ta' hekk, il-fenek jew jagħma, jew il-vista tiegħi kienet tkun imċajpja. Dan il-kosmetiku ma setax ikun esebit ghall-bejgħ. Issa qed ikunu użati affarijet alternativi. Għalhekk, hawn ħafna x'jista' jsir favur l-annimali.

Imbagħad jiena, inlin ħimstax-il sena 'l-hawn, kull sena, nagħmel battalja kontra l-qtil tal-ħtieġ, magħmula b'dak il-metodu terribbli, li jaqtghulhom il-vina ta' għonhom, u mbagħad iħalluhom għal sħaqha sħalli imdendlin rashom 'l-isfel sakemm toħiġ l-akħjar qatra demm minn ġisimhom. Insomma, din hi haġa terribbli. Fuq kollo, ahna li nemmnu, li ġumes darbi matul il-quddiesa nghidu, haruf t'Alla, ma nistgħux wara niklu mal-patata l-fori. B'dan il-mod qed immorru kontra s-simbolu verament reali, għaliex Kristu tassew hu l-haruf t'Alla. Imbagħad, mal-ħafna battalji kien hemm dik tal-kaċċa, u jien, per eżempju sibi fil-Bibba li hemm l-ispiegazzjoni

Il-Monsinjur Mario Canciani bil-kelb

ukoll saret il-battalja kontra l-kwotijiet tal-fur, eż-żottament taħbi l-istatwa ta' Giordano Bruno P'Campo dei Fiori. Niftakar, li kien hemm xi whud mill-kwotijiet sbieħ li kien qed jinħarqu, iż-żda l-bicċa li ħallietna kollha perplexi, kien il-fatt li f'daqqa waħda farġet riha tinten ta' katavru. Ahna ġejna konxji, kerm verament il-battalja tagħna kienet gusta. Hemm il-fatt ukoll, li biex ikollhom l-aqwa kowtijiet tal-fur, idha l-arja kompressata bejn il-għida u l-laħam ta' l-annimal, meta dan iku għadu haj. Għalhekk, ahna għandna nagħmlu aktar manifestazzjonijiet bħal ta' fuq imsemmija. Hu għalhekk, anki operazzjonijiet fuq l-annimali mingħajr l-ebda motivazzjoni vera, iż-żda biss magħmula għall-gost ta' l-esperiment, jew bhala propaganda biex juri li l-isptar li wieħed għandu, huwa importanti, għaliex għandu laboratorju, u affarijet ta' igħene, dan kollu llum jew ghada sejkollu ġispicċa.

M: L-Infanzja tiegħek, il-kuntatt man-natura, ma' l-annimali, iż-żmien matul is-Seminariji ... T: Mela l-ġenituri tiegħi huma minn Gimmona fil-Fruili. Għalhekk, eż-żottament mill-kampanja, il-kampanja Frulana. Jien twelid f'Ruma, iż-żda madankollu, għandi P'demmi din l-imħabba ghall-annimali. Għandi rittratt kbir ta' omni, zagħiżu għalli qiegħda b'kel. Kien hemm dan ir-ripett fl-ambitu tal-familja tiegħi. Imbagħad, għamilt l-istudji regolarment. Kont ukoll fl-Università Lateranense. Bhala kappillan hdidmt fil-periferija

KNISJA MIETUHA BERAH GHALL-ANIMALI

Intervista ta' SIMON MERCIERA lill-Monsinjur Mario Canciani, kappillan tal-parroċċa San Giovanni dei Fiorentini f'Ruma u ex 'lecturer' tat-Teologija Pastorali fl-Università Gregoriana. Fost l-oħrajn, Canciani jikkonkludi li Kristu kien vegetarian

Rumana, f'ambjent fejn la kien hemm knisja u lanqas djar. Kelli nibda mix-xejn. Il-villagg kollu, kien magħmul minn djar ta' l-injām — hekk insejha bit-Taljan lineacasa, fejn kien hemm nies li gejjit minn barrakki, jew djar ta' l-injām, u minn zoni ta' l-akward Ruman. Għalhekk dan kien l-ewwel imħabba tiegħi, għaliex hemm għara t-taqb tad-dawn in-nies, u l-aspirazzjoni soċċi u ngħidu wkoll, anki umani. Imbagħad, dak li qanqalni l-aktar kienet l-attenzjoni li kellu l-Papa Giovanni meta kien jirreferi għas-sinjal taż-żminijiet, ciòe, wieħed minn dawk is-sinjal taż-żminijiet, li ż-żgħażaq ta' il-lum, li għandhom melh f'moħħ, — jagħarfū.

M: Kif inbidel l-atteggjament tal-bniedem versu l-annimal?

T: Fil-bidu l-atteggjament benevoli kien biss bejn il-membri li kienu jgħixu fl-istess għerien. Imbagħad bejn membri tat-tribu, imbagħad bejn grupp ta' tribujiet flimkien, imbagħad ta' poplu, ta' nazzjon u issa ta' dak kollu li jgħix. Hid din is-sensibbija kosmika li qed titwieled li ahna ma riċid inħallu tispicċa fix-xejn. Jiena, per eżempju, personali nitriegħed meta naħseb dwar il-konċiġġi f'forma spirali li għandhom bejnietħom l-istess ligħiż li jiggvernaw il-moviment tal-galassja tas-sema. Għalhekk, l-istess buttaturi, l-istess ligħiż, ngħiduha intrinsici, għalihom hemm l-istess parentela bejn dak kollu li jgħix, anki l-gebla hija l-istorja ta' l-art tagħha. Iż-żda, mhux qed tkun rispettata. Forsi għalhekk, li fil-Bibba hu mitqal li l-arttal tal-ġebla riedu jkunu magħmula fuq il-queċċata tal-muntanja biex joſfru s-sacrificju, iż-żda wkoll mhux maqtugħha. Jigħi, magħmula minn ġebla shiha. Il-bniedem ma kellu għall-ebda ragħuni jikkontaminahom. Dan it-tkabbir fis-sens etiku, u anki l-viżjoni ta' dawn il-krudeltajiet, bħal meta rajt madwar għaxart elef haruf fl-istazzjon ta' Stigmiano, viċin Ruma, imutu minn din il-mewt bil-mod, imbagħad anki fuq it-tibek tal-Viterbese, wara Acquaverdin. Jien fhim li hemm bżonn tagħġmel dan il-għażżeen, għaliex ġiġi minn xi kultant huma aktar premjanti mill-klej. Jigħi, niftah il-bieb tal-knisja l-annimali.

Il-parroċċa tiegħi hija parroċċa ta' anzjani, u dawn l-anzjani jgħix waħidhom fid-djar tagħhom, ma' l-annimali. Meta johorġu, johorġu, forsi, darba biss kuljum, biex jagħmlu x-xirja u b'hekk ma joqogħidu lura milli jigu fil-knisja u jagħmlu xi taħbi għaliex ma setgħiux jidħlu bil-kelb tagħhom. Kien hemm l-edd ta' Karlu Magno li ma halliex li l-annimali jidħlu l-knisja. Għall-

**Karlu Manju
ma riedx
animali
fit-tempju,
u jien
bil-kontra...**

• minn pagina 8

kuntrarju, jien tajt din l-opportunità. Kienet haġa sabiha, għaliex tara dawn il-persuni li jitkolbu, li jagħimlu dak li l-bniedem ikun l-ikbar fil-hajja propria tiegħu, fit-talb, u viċin tiegħu l-habib tiegħu. Din tagħti verament l-idea eżatta ta' din l-imħabba li għandu jkojlna bejnietra lkoll. Iżda anki mar-realtà tan-natura, tas-siġar, tal-fjuri. Imbagħad wara ġara, iżda, li din il-haġa malajr ma-baqgħetx wieqfa fil-parroċċa tiegħi biss. Xi parroċċi imitaw għustament dan il-ġest. Kien hawn f'Ruma tlieta jew-erba' parroċċi li segwew dan l-eżempju.

M: Possibbli li jkoll li-ismijiet?

M. POSSIBILITÀ JOKI P-ISMIPET?

T: Hemm il-parrocċa ta' Santa Gemma, fil-periferija ta' Ruma per eżempju. Oħrajin jagħilqu ghajnej waħda. Fil-bidu kienu fit-tit il-parrocċi. Dak iż-żmien l-istampa kollha kienet interessa minn dan il-fatt għaliex kien sinjal qawwi hafna. Jien spiegajt li l-affarijiet kienu kif kienu. Hu ċar, jien kelli l-bagalja lesta għaliex setgħu minn mument għall-leħor jibagħtun x'imkien iehor.

M: Kellek oppożizzjoni mill-Kurja Rumana?
T: Iva, minħabba dan il-ġest, u wkoll minbarra l-fatt ta' Moravia. Probabbli li dawn kienu rrägħunijiet ghala nekkewli l-kariga ta' assistent djoċesan ta' l-Azzjoni Kattolika. Jiena kont avviċinajt lil Moravia u oħrajn li tbiegħidu mill-Knisja. Hemm dawn iż-żewġ toroq fil-Knisja. Wahda għadha dik ta' l-Ortodoxija. Kull att li ma tammettix l-ebda diskors ieħor, kif kien qabel mar-Religionijiet l-ohra: issa wieħed kiellem b'ekumeniżmu. Din hija haġa reċenti. Imbagħad hemm it-triq l-ohra. Mill-banda l-ohra li taħseb — almenu jien nahseb hekk — li l-verità trid tħalli x-xaqqa. Hadd ma għandu f'iddejji il-verità shiha, iż-żgħidha kollha flimkien, irridu nimxu lejn il-verità. Allura, dan l-attiegħġiament jikkrea, nghidu jaħna stima r-ċepiroka; u mbagħad konfront li jiġi genera anki pożizzjonijiet li qed-ġidin, fors aktar lil-hinn, iż-żgħidha hu minnha għaliex. Iż-żgħidha qed-ġidni, li ġidher kien minnha.

M: Allura wieħed jista' *fqis id-dħul ta' l-animali fil-knisja bħala parti ta' dan il-ſtu h-tal-knisja, speċjalment ineta wieħed jikkonsidra l-attitudni passata tal-Knisja lejn l-animali.*

T: Jiena dejjem fitixt li niġġustifika dan il-gest, speċjalment bil-ktieb li jien ktibt, u li issa hareġ bl-Ispanjol u li se johroġ bl-Ingliz *Nel Arca di Noe - Religioni e Antinatali*, biex nuri li dan ma kienx fatt biss sentimental min-nahā tiegħi. Dan is-sinjal iżda, klen il-frott ta' elaborazzjoni kbira, nħid kważi razzjonali, għaliex hemm bżonn li ssir xi haġa favur dawn l-antinimali. Jien kelli periti, tnejn, li ġew għandi biex jgħiduli li huma ppjana w-biċċeriji u wieħed qalli li ma kienx qed jidher jorqod bil-lejl ghaliex jimmäġina l-ghajat ta' dawk l-antinimali li qeqhdin taħt il-hadid tal-qattla. Jiena nifhem li digħi kien heim passaġġ kbira bejn is-sagħrifċċi umani, kif fil-passat imbleegħed kien jagħmlu l-Kananei per eżempju, li kieni jibbalzma billi jqiegħdu f'amfora bil-għib l-ewwel erba' itfal li jitweldu lhom, kif idher fil-mużev ta' Roccafeller f'Għerusalem, u jqiegħdu l-amfori, waħda f'kull rōkna tal-kamra. Anki fil-gżira ta' Motja fi Sqallija, kien hemm dawn l-amfori. Kien kkunsidrati bħal kalamit tas-

sajjetti, biex ikollhom u jiġibdu s-simpatija ta' I-alla Moloka. Iva, il-bniedem għaddha għas-sagrifisċċi sostitutivi ta' l-animali. U fl-ahħar kien il-poplu Lhudli u dak Grieg li kellhom dawn it-tip ta' sagrifisċċi. Il-popli l-oħra, anki dawk krudili bħalma kienu l-Assiri, kienu jagħin lu sagrifisċċu tal-hobż u ta' l-Inbid, bħalina wieħed jiġi jara fil-Mużew ta' Ancara. Hemm dawn iż-żejewg statwi kbar kolossal biს-saċerdot-re li għandhom f'idelihom iż-żbul u l-kalċi ta' l-inbid.

Mr. Bhal Melkisedek-

M. IBLA MELKISDEK
T: Iva bhal Melkisdekk fl-istorja Biblika.
Għalhekk kien hemm digħi l-passaġġ mill-krudeltà umana għal wahda ta' krudeltà versu l-annimali, iżda żgur li tagħmel impressjoni. Jien skoprejt fuq il-Partenone ta' Atej, għallex f'Londra rajt il-proċessjoni li kienet minquxa fuq il-frontispizju tat-tempju tal-Partenone, ta' l-ecatombi, jiġifieri dawn il-mitijiet ta' barrin li kienu meħuda għas-sagħrafieċju. Jien fittix li nimmaġġna liema setgħet kienet it-triq għaliex żgur ma kinux it-turġien l-aktar adatti. Jien sibt li fil-ġenb tal-Partenone, fuq ix-xellug, it-triq kollha kienet forma ta' žigżag. Dinh kienet it-triq li dawn l-annimali kienu jterrqu biex jehduhom fuq għaš-sagħrafieċju. Ara, f'ċertu punt, jiġi kważi disformazzjoni professionali, għax wieħed, dak kollu li jara, jarah minn dan l-aspett. Għalhekk wieħed jinduna bl-ambigwità li hemm fir-religjonijiet, f'dak li jirrigwardja lill-annimali, ambigwità, per eżempju, li teżisti fl-Induwiżmu. Gandhi jgħid li kien rigal ta' l-Induwiżmu r-rispett għall-annimali mogħti lill-umanità. Iż-żda jekk wieħed imur fl-Indija, imur fin-Nepal u fit-Tibet, jinduna li hemm villaggiż zghar bi processjonijsiet ta' bdieħla li jieħdu 'l-annimali biex ikun maqtula, għaliex jaħsbu li l-annimali għandhom xi haġa tas-sagru. Hu biss il-Bonzo, u li aħna ngħidulu qassis li jagħmel l-att tas-sagħrafieċju, imbagħad dan il-qassis mimli kollu demm jagħti kumpens għall-annimali maqtul u mbagħad jiklu. Għalhekk, din l-ambigwità, anki aħna

nfahħru 'i Alla mal-kreaturi kollha, kif jgħid is-salm tal-Bibbja, imbagħad riesplorjat il-kreaturi kollha, u ma jimpurtan iex li disa tigiegħet per eżempju jgħixu u jikbru l-boiler, fi spazju ta' 45 centimetrex kwadru u affarijiet oħra bħal dawn. Hadd ma jitkellem fuq dawn. Kif hadd ma jitkellem, per eżempju, kif ukoll l-ebda qassis fil-katekeżi tat-tfal, mä jitkellem fuq ir-rispett li wieħed għandu jkollu lejn l-annimali. Jien irnexxieli, minnhabba dan l-interesss tiegħi, li ndahħħal fil-kongregazzjoni tāl-kleru, biex jiddahħħal fil-katekiżmu l-Ġdid tal-Knisja Universali dan ir-rispett li għandu jkun hemm lejn in-natura. Hawn il-kuncett tal-kambjament tal-mentalitā. Hawn hawn bżonn li tbiddel il-mentalitā. Ma nistgħux nippresupponu li t-tibdil isir hekk mal-ażi. Hemm bżonn taż-żmien.

Brecht, drammaturgu anti-nazista jghid li l-kainbjament jew minn gewwa jew mill-ebda parti. Allura hemin bżonn li tbiddel il-mentalità billi tagħi l-motivazzjonijiet. Wieħed ma jistax, kif jagħmlu ġerti ekologisti, forsi jkissru l-ambient meta jagħmlu atti ta' dissent, jew xi *Taljani II tefgħu l-linka fil-halib għaliex hemm bżonn li jingqatlu* tant annimali minħabba l-kwistjoni ta-CEE. Dawn in'humiex il-metodi biex wieħed ibiddel il-mentalità tan-nies u n-nies jien qed naraha tibdel bil-mod il-mentalità u l-mentalità titbiddel anki per eżempju, meta wieħed, anki jekk m'hux veġterjan, jibda jsir aktar konxju li l-użu eċċessiv tal-laħan, inelhi lit-tielet dinja dawk il-possibbiltajiet ta' hajja li gejja mill-ogġetti ta' ikel. Hawn fl-Italja, *l-osso della fettina, laħam tal-vitella* biex ikollhom aktar flus u aktar possibbiltà ta' bejgħi. Imbagħad giet ikkreata dik is-sitwazzjoni li l-Ministru Donacattien wera biċ-ċar, iżda li hadd ma emmnu, iżda li hi reali anki illum. *Jigħiġi hemi veterinarji li jisselltu ażimali wieħed minn hamsin li gew assenjal biex jivverifikaw u jkun l-uniku tajjeb, waqt li l-ohrajn huuna kollha minnija minn psikofarmaci jew kimiċi.*

Il-perit li
ħadem

Il-biċċerija ma
setax jorqod
bil-lejl,
jammaġina
l-annimali
jingqatlu

Jien kont ghied lill-kap veterinarju ta-Riatin, reġjun viċin Ruma, li kont qed nara dawn it-tfajiet b'sidirhom minfu, iżda ma stajtx nishem għalfejn. Iżda wara fhimt; kienu jiekklu l-ħabha tal-vitella. Ommhom ittihom il-vitella, u l-vitella hi mimlija minn dawn il-kimiċi. Għalhekk hemm hsara li tgħaddi mill-annuinali u tasal anki għall-bniediem. Iżda l-animali jista' jgħiġ lill-bniedem. Kien hemm il-premju Nobel Amerikan, li kien qal li jekk wieħed imnelles kelb, ibaxxi l-pressjoni. Jien stess per eżempju, meta fil-parroċċa jkoll xi tfajla li tintefha fis-sodda, għaliex ikollha delużjoni ta' mħabbà jew jašlu għall-anoressja, ma jikklu aktar, ma jkollhomx aktar interess, jew ghax jitilfu konkors jew ifall fużżam, ijen neħħid il-lid.

- għal paġna 10

• minn pagna 9

jien irrid nitlaq, żomm dan il-qattus għal xi jiem. Huma għall-bidu iġħiduli le, iżda mbagħad jeħdu u meta jien nixxonna ma jagħtu huxx lura, għaliex ikunu fiequ, għaliex jibda jkollhom interess almenu. Kien qalli psikanalista, inti jirnexxilek tasal fejn ma inxxilix nidiħol, jiġifieri dan il-ftehim komiku li hemm bejna u n-natura. Alha mbagħad, illum aħha mdawwar minn ogħetti, anki li jistgħu jkun veri, iżda l-aktar li jaġħi tħalli entużjasmu huwa l-entużjasmu tan-natura. Issa qed immorru fil-modu anki l-iswatch, l-arloggji, iżda dak li jaġħi tħalli entużjasma, u jifthilna qalbna, hu dak tal-kontemplazzjoni tan-natura.

Jiena għamilt erba' puntati fuq is-simbologija tas-sigħar fuq it-TV u rċevejt ħafna ittri ta' tifħir, għax anki siġra hija simbolo enormi, u mbagħad hija simboli tal-hajja tagħna. Meta Jung iġħid li ahna bħal palma li aktar ma tinfirex fid-deżer biz-zokk tagħha, hija aktar hija nnifishha: hekk ukoll ahna. Aktar ma ninferixu ghall-ohrajn, aktar nirrealizzaw llinu nfusna. Għalhekk, il-kunċett kożmiku ta' dak kollu li jgħix hu miexhum f'din l-unità; fil-perċeżżejjon li dak li jemmen għandu l-għeruq tiegħi f'Alla.

Meta San Frangisk jikteb lill-Imperatur, per eżempju, dwar il-festa tal-Milied jgħidlu li hemm bżonn li jintefha fit-toroq milju u għalf iehor tal-ghasafar, bixx anki huma jiffesteggiaw il-Milied. Jew li l-bdjewa, jitfġhu aktar ghalf fl-istalei tagħiġhom. Huwa kien qed jagħraf din il-vičinanza, kif ukoll li hemm bżonn li aħna nkunu nafu noħolqu anki ma' dawn l-ahwa minuri, bħalma kien jgħidilhom huwa. Imbagħad huwa kanta fil-kantik tal-kantiċċi, fejn ġiħid li "nullo uomo è n-te dlnio di timiントare," l-ebda bniedem ma hu denju ta' l-imħabba tiegħeK, iżda mbagħad jgħid li l-ħlejja qollha jkantaw il-glorja ta' Alla. Huma, huma denji li jaġħmluh dan. Għax jekk aħna m'aħniex se nırritornaw lejn dawn il-kunċetti, kemm dawk li nemmnu, u dawk li ma nemmnu, din l-unjoni ma' dak kollu li hu hajja, li hija vitali għad-din ja, aħna se nispicċaw niżżeen qoxqox minn gewwa. Il-hajja tagħiġha ma jibqgħalhiex aktar sens.

Żgur li l-għażira ta' Malta għandha anki importanza fir-rigward tal-hut. Mlux ta' b'xejn li l-hut huwa s-simbolu ta' Kristu. *Ictus Kristos Teo Filios*. Ġesù Kristu l-ibben ta' Alla. Il-hut imbagħad, li hu interessanti fih innifsu, għaliex jien għamilt studju fuq il-Kristu vegetarjan, għaliex Kristu kien vegetarjan. Infatti, kif jien stajt anki nivverifika, issa hemm anki ktieb xjentifiku fuq l-argument. Huwa meta cċelebra l-ahhar ċena, ma kielx il-ħaruf tal-Għid. Huwa ma setax jiekklu, għaliex l-ahħar ċena giet magħlimula fil-kwartier ta' l-Esseni. Il-Għid ried jiġi ċelebrat f'Gerusalem. Il-kapijiet tal-Lhud

Kristu kien vegetarjan

kienu digà ddekretaw li Kristu kellu jmut. L-uniku post fejn Kristu seta' jmur, u jkun fiż-żgur kien il-kwartier ta' I-Esseni.

Il-biċċa x-xogħol twieldet hekk,
jigifieri l-Bliss, Il-1800 sabu bieb, dawn
il-fdalijiet imkissra.

M: Iżda dan il-fatt li Kristu ċćelebra
I-afħar ċena fil-kwartier ta' l-Esseni
m'hux miktub fil-Bibbia

T: Fil-Bibbja hemm miktub, li Gesù bagħat żewġ dixxipli tiegħi f'Gerusalemm biex jippreparaw għall-festa tal-Ġħid, u qalihom biex isegwu raġel li kien qed iċċorġ ġarra bl-ilma fuq rasu. Issa kienu n-nisa li kienu jċċorġ l-ġarar bl-ilma. Għalhekk fil-kaz ta' l-Irgiel, kienu l-Asseni li kienu jċċorġ l-ġarar, għażżeż kienu čelebi. Din hi biss kunsiderazzjoni wahda... Minn din johorgu hafna affarijet oħra. Kont qed nghid l-ewwel, li l-Bliss sab dawn il-fdallijiet. Allura mort naqra Giuseppe Flavio, u l-patri Benedittin Picsner, ma' arkeologi Lhud u sibt aktar tagħrif. Mal-ġenb kien hemm vaski kbar għall-pürifikazzjoni bhal dawk użati f'Kumra

Imbagħad hemm dawk li ma jiklux hut. Hemm i-fruttjani, li jieklu frott biss. Illum dawn fl-Italja jgħidulhom *megan*, iżda f'dawk iż-żminijiet, il-pitagorici kienu jieklu l-hut, forsi r-raġuni ma kinitx hafna plawsibbli, iżda huma kienu jghidu, għaliex il-hut ma kellux bżonn ta' salvezza, huwa ma telax fl-arka ta' Noè. Dan huwa ċar biżżejjed. Huwa kien digà fl-ilma. Imbagħad inžiđu wkoll l-idea, li huma mia kinu ja fu lill-bniedem hu sebġħlin fil-mija magħmlu mill-ilma. Aħna digà ninsabu f'atmosfera akwarika. Għalhekk għandna parentela daqshekk stretta mal-hut, li nistgħlu anki niklu. Hekk, Gesù kien jiekol il-hut, anki nej. (Ara kapitlu 21 tal-Vangelu ta' Gwanni).

Il-Knisja kienet ukoll vegetarjana. Sas-sena 315, meta hemm il-Konċilju ta' Attcira, Ankara, li waqqa' l-qassisin u d-djakni kollha vegetarjani. Ovvjament, is-sinjuri hadu f'idjhom xi fit il-poter. Infatti, fis-sena 12, meta Pinju ż-żgħir jikteb lil Trajan, l-Imperatur Ruman, jgħidlu, li twieldet setta ġdida, li tkanta filgħodu, ma tluu ix-xemx, b'ċertu livell, jghid hu, waqt li ma jaġħit ix-isimhom, bhallikieku kienet xi alla. Imbagħad iżid, huma jitrejqu b'ikel sempliċi. Jiġi fieri, dawn kienu qed jitfghu fi kriżi, is-sidien latifondisti Rumani (jew il-proprietarji ta' l-artijiet Rumani). L-istudji jridu jibqgħu mexx-jin. Dawn huma biss l-ewwel indikazzjonijiet firrigward ta'

dan l-argument.
Imbagħad ir-rispetti li Kristu kellu lejn l-animali joħrog anki mill-fatt li Huwa kien qal li għamiltu dan it-tempju, li għandu jservi ta' dar ta' Alla, għlar ta' hallelin u mhux briganti (hawn qed jirreferi għat-traduzzjonijiet Taljanī tal-Bibbja) kif ġiħid it-test li naqraw alhna issa, iżda t-test Ebrajk juža peresem, jiġifieri ta' assassini. Ghaliex il-pretil tat-tempju kienu jkunu kollha mtabbġħha bjd-dekk, minħabba li kienu jagħmlu kontinwament sagħiċċi ta' animali. Hu probabbilment, meta Huwa jgħid fil-Beatitudni, beati intom li intom miżerikordloži,

*jalludi ghall-Esseni, għaliex dawn kienu
iġħidluhom mlżerikordjuži, minħabba li ma
kinu x joqtlu annimali.*

Imbagħad hemm dan il-fatt, li ahna, hafna drabi, naqsmu l-Bibbja fl-antik u fil-ġidid testament, imbagħad nerġġu naqsmu l-Antik Testament, fil-Pentatewku, u l-ħames kotba tal-Profeti, u f'taqsimiet oħra. Din id-diviżjoni hija vera, għax hemm distinżjonijiet fundamentali fejn għandu x'jaqsam ma' l-annimali. Għaliex il-Bibbja, fil-bidu tindirizza lill-bniedem bħala parsons kċi ja għandu jikkien iċċek. Iħalli

persuna li ma għandux jekol laħam. Iżda imbagħad, wara Noё hemm il-permess biex il-bniedem jekol il-laħam. Iżda San Ġlormu, fil-ktieb *Contra Iominianum* jgħid li klenet il-mentenpolazzjoni tat-tielet seklu, fi żmien meta l-ispiritwalitā klenet fi profil baxx ħafna, li kien hawn dan il-fatt ta' l-ikel tal-laħam. Iżda madanakkolu, huma l-Profeti li jgħidu b'mod espliċiut li ma għandux ikun hemm sagrifċċejtu ta' l-animali. Infatti, Geremija, huwa jisma' mingħand Alla, fejn jgħidlu biex joqghod fil-bieb tat-tempju u ma jħallix jidħlu dawk li jgħorru animali, għaliex Lilu, din ir-riha ta' l-hruq ma toħġibux. U anki aħna, waqt wahda mill-quddisiet, naqraw per eżempju, test mill-ktieb tal-Profeta Hosea, fejn hu mitqal, li Jien ma naċċettax is-sagrifċċiċċi tagħkom, iżda trid is-sagrifċċiċċu tal-qalb, tar-ruħ.

**Il-qassisin
fat-tempju
kienu jkunu
kollha
mtebbgħin
bid-demm**

M: Il-patristika.
T: Iva l-patristika. Iżda hawn wieħed irid jiddistingu, jiġifieri ħażga hu l-vegetarjanizmu u ohra hu l-vegetaljanizmu. Il-vegetarjanizmu jipproċċixxi li wieħed jixrob halib, jiekkol butir, u l-bajd u l-prodotti kollha li gsijin mil-laħam, kif ukoll il-laħam u l-hut. Min-naħa l-ohra, il-vegetaljani ma jiklux laħam, iżda jiekklu l-hut.

ALLEANZA RELIGIUŽA MA' L-ANIMAL

IT-TIENI PARTI TA' DJALOGU ESKLUSIV

F'din it-tieni taqsima ta' intervista ma'

SIMON MERCIECA, Mons. Mario

Canciani jkompli jelabora dwar il-jeddiżiet storiko-kulturali ta' l-animali u jelabora anki dwar il-kwistjoni taħra qtal-kaċċa

M: Xtaqtek tghid x'tip ta' kotba hdim fuqhom?

T: Jien għamilt ffit xogħol ta' interdixxplinarjet jew medjazzjoni kulturali. Jigifieri, ippruvajt intessaq ix-xogħlil jiet il-kbar kemm dawk tax-xjenza teologika, mhux eżattament ghall-poplu, iż-żejt nsomma, ghall-professjonisti, mod, li huma jistgħu aktar jidher mu dawk l-affarijiet li huma jemminu fihom. Jien ktibt l-ewwel ktieb tiegħi *La ragione diffronc all'esistenza di Dio*. Imbagħad ktibt *Cammino alla Fede* u *Cammino nella Fede*. Żewġ kotba oħra huma dwar il-battisteru tal-Knisja Judeo Kristjana fil-Medju-Orjent, bil-Gordan li jifred id-deżer mill-art imwieghda.

Imbagħad ktibt kotba oħra fuq l-imħabba, it-trinità ta' l-imħabba, fejn hemm anki studju fuq il-karattri, għaliex ħafna drabi, iż-żeġew mahbubin jattriwbixx għar-ragħu ta' krudelt, meta tkun biss il-frott tal-karattru tagħhom, li jkun meħtieg bżonn wieħed ikun jaf jaċċettah.

Imbagħad hemm kotba ta' appostolat, u fl-afħħar hemm il-ktieb *Vita da Prete*, edizzjoni Mondatori, fejn fiha anki nitkellem dwar din l-imħabba tiegħi lejn l-animali.

M: Dan il-ktieb fi kliem iehor hu biografiku?

T: Iva, dan il-ktieb hu biografiku. Il-ktieb ta' qablu kien *Avrō un'altra vita*, li għaliex Alberto Moravia għamillli d-dahla ta' prezentazzjoni. Haġa ta' unur insomma dari il-fatt ta' Moravia. F'dan il-ktieb, jien nitkellem dwar l-immortalità ta' l-animali, anki dwar l-ispritu ta' l-animali. F'dan jien ma jienx waħdi. Liblitz kellu l-istess ħsibijiet. Rōsmiġi wkoll, u tant oħrajn. San Bernardo jghid li erba' huma l-ispriti; l-ispritu ta' Alla, l-ispritu ta' l-angli, l-ispritu tal-bniedem, u l-ispritu ta' l-animali, iż-żda mbagħad kważi jikkontradixxi lili nnifsu, billi jghid li dak ta' l-animali jispiċċa meta jispiċċa l-għid. Iż-żda aħna ngħib bħala argument ta' l-immortalità tar-ruħ, li hi spirtu, u l-ispritu ma jistax jispiċċa, u ma jistax ikun validu għall-bniedem, u le għall-animali.

Ovvjamento aħna ma nghidux kif jista' jkun dan, iż-żda fil-ktieb tal-Profeta Ezekiel, hemm miktub li jien għalikom animali, li tant batejt minħabba l-bniedem, se jipprepara fl-afħħar taż-żminijiet ikla kbira u tkun imxebbgħa b'kull tip ta' għid.

Għalhekk, hemm dan il-presentiment, li fis-smewwiet il-ġoddha, u fl-artiġiet il-ġoddha, xi haġa se tibqa'.

Lili jecmpluli mill-Italja kollha, bħal meta darba ċempilli ġurnalista minn Bologna, li kien qed-jolfoq bil-biki, li jien ma stajtx nifhem għaliex, u fl-afħħar huwa qall, li kien mietlu l-keb tiegħu. Talabni kliem ta' konsolazzjoni.

Iva, għaliex anki dawn l-animali jgħixu għal ffit zmien, u aħna tridu nippreparaw ruħna anki għal dan il-fatt. Iż-żda fis-smewwiet il-ġoddha u fi-

artijiet il-ġoddha, aħna ma nistgħux ma nerġġħux insibu dak kollu li aħna tant habbejna nsomma. Fil-passat jien kelli annimali li mituli. Kelli kelb, li kont inħobbu ħafna, Willy, Cocker Spaniel, li meta kont indoqq l-orgni fis-sajf, bil-bieb principali tal-knisja mistu, huwa kien jidhol, jimxi, l-korsijsa kollha, u jpoggi maġenb it-tastiera ta' l-orgni, tant li jien kont nħid, li jekk xi hadd issa jarana, iż-żejt x'mužika ta' kelb hi din! Imbagħad għandi hamest iqtares li huma kollha kollha differenti.

Tawni l-idea l-animali ma humiex għażiex flimkien ta' molékule, iż-żda huma personalità għaliex anki joħolmu. Darba, għamilt omelija propri fuq dan il-fatt, li jien kont qiegħed nikteb bil-lejl — voldieri kont qed nahdem — u maġenbi kien hemm Astro, wieħed mill-hamest iqtares, li kien rieqed, Jonħor, u żaqqu kienet tielgħi u nieżla, u barra, rajt id-dawl fuq it-Tevere, dawl isfar u t-Tevere kienet qed tiegħiha. Iż-żda, u allura kelli dak li Gandhi kien isejjah lu d-Darxam, dak il-mument magħiku, u hawn jien hassejtni parti mill-univers, li kien kollu jħabbat.

Dan jien gheddt lin-nies, li meta aħna nsibu ruħna fid-diffiċċi, aħna rridu noħorgu minnha biex insibu dak li hu l-aktar fundamentali, eszenzjali, fuq din il-blata li trid issalvana, kif tghid il-Bibbia, li hi r-realtà kollha.

M: Din l-inizjattiva li thalli jidħlu l-animali fil-knisja għamilha biex jiġu aktar nies għall-quddies?

T: Le, għaliex ga kelli ħafna.

M: L-idea li teżisti fost xi qassixin hi li l-animali ma għandu ruħ, allura jiġiustifikaw il-fatt li l-animali jista' anki jingqat, u mhux biss, anki b'modi kruđili, minn-fen għiet, u x'inhi l-opinjoni tiegħek dwarha.

T: Jien naħseb li l-origini tħalls fil-bogħod ħafna, u r-ragħunijiet huma mbiegħda, u nsibuhom f'Aristotle, li għamel il-gerarki ta' l-esserri.

Kien hemm il-bniedem, li mbagħad kien il-bniedem Grieg. Taħtu, kien hemm bnedmin oħra, li kienu inqas bnedmin mir-raġel Grieg, barbari nsomma, il-barbari.

Imbagħad kien hemm l-animali, il-pjanti u l-esserri l-oħra kollha. Prattikament, din il-gerarki, aħna nsibuhu mqabbila għall-kliem tal-Bibbia, li jiġi interpretati hażżeen. Il-Bibbia tghid li l-bniedem irid jieku, hsleb l-

animal u dan jiġi interpretat bħallikieku l-bniedem hu padrun tan-natura u jista' jagħmel dak kollu li jrid.

M: Iż-żda madankollu dan il-fatt ta' mohqrja johrog ukoll xi ffit mill-Bibbia.

T: Iva, iva. Appuntu fid-din ja' kollu. Gustament il-Konċilju Vatikan II jghid li aħna rridu nirrispettaw l-animali bħallikieku issa stess ħargu minn idejn Alla, mill-istess tajn. Huwa ċar, li l-ħaġa hija simbolika, li l-essenza li biha sar il-bniedem, sar ukoll l-animali. Imbagħad kellna l-filosofija Kartesiana. Karteżo jghid li l-animali ma jsorux, huma awtomata, u neħħielhom ir-ruħ. Aristotile tkellem dwar it-tlett irwiegħ, vegetali għall-pjanti, sensittiva l-animali u razzjonali għall-bniedem.

Karteżo neħħa r-ruħ sensittiva lill-animali. Hu jghid li huma ma jsorux. Anki, certi filosofi Franciżi segwew din l-idea Karteżjana. Din l-idea baqgħet prattikament sa' żmienna. Imbagħad, kien hemm inveċi l-filosofija ta' l-idola tripus, idola sperus, Bacone, Ingliz, neħħa r-ruħ lill-pjanti, għax sostna li ma għandhomx bżonnha, mingħajr ma ħasab li r-ruħ hija prinċipju vitali. Għalhekk, dak kollu li luu wieħed jaħseb, wieħed jaħseb minn din id-derivazzjoni ta' din il-kultura hekk rimuzzjonistika.

M: Iż-żda anki l-kultura Biblika.....

T: Iva, iż-żda l-kultura Biblika, meta titkellem, hija prinċipju ta' gwida, u wieħed irid ukoll jifhem u jkollu eżattament it-tradizzjoni vera ta' l-original, u hawn jifhem li l-affarijiet huma ħafna drabi differenti minn kif inkunu tgħallimniehom.

L-Italja għamlet referendum kontra l-kaċċa. Għaliex dan ir-referendum mar hażin? Kif tara din id-disfatta għall-animali?

Jien iġġelidt ħafna fuq it-televiżjoni, fuq ir-radiju, u anki fl-istampa, kemm qabel kif ukoll wara r-referendum. Ghedt per eżempju, li San Frangisk kieku kien imur jivvota. Iż-żda min-naħħa l-oħra, il-qassixin u s-sorijiet ma vvutaw.

Dan huwa grupp konsisteni ħafna. Dan iż-żda għaliex segwew id-direttivi tad-Demokrazija Kristjana, għaliex il-kap taċ-Ċircolo tal-Kaċċa kien Demokristjan. Hemm l-interessi li jkunu taħbi u ma jidherx f'għajnejn in-nies, bħal fil-każza ta' Spanja, fejn jien

**San Frangisk
kien jivvota
żgur imma
l-kleru ma
ħariġx biex
jagħti l-vot**

* għal-paġna 9..

Il-kwistjoni tal-jeddijiet ta' l-annimali fiha ħafna interessi politici

— Dun Mario Canciani

* minn paġna 8

mort u kelli s-sodisfazzjon li nara r-regina Maria Sofia, li giet tassisti għal-lezzjonijiet tiegħi, li jien taj fl-Universitāt.

Kelli battibekk fuq il-kwistjoni tal-korrida. F-punt minnhom, harget fil-berah il-verità, li dak id-deputat Demokristjan, li kien deputat Ewropew, li kien kontra l-pożizzjonijiet tiegħi fuq il-korrida, kellu azjenda kbira tal-barrin użati għall-korrida, u għalhekk, l-argumenti kollha tiegħi kollhom skop finali wieħed. Hemm wi sq-integeri li jorbtu din l-affari tal-kacċa.

M: Inti tahseb li hi biss kwistjoni ta' interressi. Hemmx ukoll per eżempju, kulturi differenti fin-nord ta' l-Italja, għal-dawk tan-nofsinhar?

T: Dażgur li iva li hemm anki dan il-fatt. Iżda mbagħad, tara għall-kwistjoni partikulari, l-ewwel haġa importanti, hija t-tibdil tal-mentalità. Lanqas il-martell pnuomaticu ma jirnexx il-jnejha dawn l-istrati kollha, li issa gew akkumulati.

Iżda jien għandi fiduċja fiziż-żgħażaq, għaliex huma ż-żgħażaq li jaraw id-din ja' minn-hu. Minn-siefer jaf tajjeb jien x-xien nħid, meta jāra dawk il-kampanji, jisma' l-għana tal-ghasafar, haġa li f'paċċiżza (f'dan il-każ l-Italja) ma hawnx aktar. Il-kacċaturi joqglu lil-xulx, għaliex jaraw zokk li jiċċaqlaq, għaliex jaħsbu li hu annimal, u skun kollega. Wasalna anki għal-dan l-istat.

M: X'inħuma l-inizjattivi tiegħek għall-futur?

T: Inizjattivi oħra ma' dak li għamilt huma li nħaqquad dawk il-persuni kollha li permezz ta' għaqdin jiggied favur l-annimali. Din hija op̄ra diffiċċi, li jien qiegħed nagħmel. Madwar għoxixi assoċċazzjoni ga' gew għandi, nitkelemlu flimkien għal-azzjoni komuni.

Għaliex anki mhux kollha jsevru l-annimali, iżda jisservi bihom, jisfruttawhom, jew biex ikollhom-fond ta' q-l-qligh. Infatti hemm anki denunzji ta' ries li hadu biss flus u mbagħad ma għamlu xejn favur l-annimali.

Allura din bi-biċċa art minnata, iżda għaliha fl-għaqda s-saħħha. Għalhekk, wieħed jista' jkoll aktar jekk inkunu kollha magħquda, iżda nirrepeti, kolloq bil-qies, b'ekwilibju u b'mod gradwal. Ma tistax tieħu fuq l-oħra jrajin b'mod drastiku l-ideat tagħha. L-oħra jrajin iridu jifhem, kolloq bil-mod, tħixha jifhem, u jaslu biex jifhem li l-kampanja tagħha favur il-ħajja, u għalhekk ma jistgħux ikunu sfruttati kif diżgrazzjatament qed jiġi s'iż-żza.

M: Int vegetarian?

T: Iva, għal dawn l-ħħarf hemm is-senja jien vegetarian.

M: Jigifieri ma tiko l-ħam, bajd...

T: Le jien nixrob ħalib, nieko bajd, iżda ma nikolx laħam u hut. Anki, minnha x-xogħol intellektwali tiegħi li jien nagħmel, għandi bżonnhom. Il-vegetali biss lili jistgħu jgħid u jidher, iż-żejju s-saħħa. Għalhekk, xi bajda, il-ħalib fil-ġħodu huwa neċċessarju.

M: Meta bdejt b'din l-inizjattiva tiegħek fil-knisja — il-quddies bl-annimali fil-festa ta' San Frangisk, in-nies ždiedet għall-quddies?

T: Iva, in-nies ždiedet, iżda ždiedet anki f'Cirkustanzi oħra, li ma għandhomx x-xaqsmu ma' dik tal-quddies normali, li wkoll kif ga' gheddu kieku dejjem mimlija; aktar minn elf persuna.

Dawn in-nies li jiġi eż-żu wara l-festi tal-Milied jew anki fil-festa ta' San Frangisk huma ħafna, u huma prattikament minn kull tip ta' skala soċċali. Għaliex, fl-istrati soċċali kollha, hemm persuni li jħobbu l-annimali. Din hija fiha sabiha ħafna.

M: U n-nies li jitolbu xi miraklu jew

Intercessjoni għall-annimali?

T: Le, iżda biex jitolbu benedizzjoni partikulari għall-annimali. Jien għandi ħafna ittri, xi whud anki jissorprendu. Għandi wieħed li kiteb u qall, li jien ateu, iżda minn meta rajt li inti tinterra ruħek dagshekk fl-annimali, bdejt nemmen f'Alla, li lu ježisti. Dan hu każ interessanti. Ħafna nies reġġhet resqet lejn il-Knisja, proprio għaliex raw il-Knisja tinfetah għal-kulħadd. Imbagħad

jaraw, li jien ma nifta biss għall-annimali, iżda wkoll għall-morda bl-Aids, ix-xju, l-anzjani, il-faqra. Int stess kont xhud ta' żewġ każi li jien okkupajt ruħi biex nghin lin-nies. Għaliex dan bħal fil-każ tal-ħarrus meta jibda jħobb; ma jħobb biss l-ill-maħbuba, iżda lid-dinja kollha. Hekk min iħobb l-annimali, iħobb lil kulħadd. Għalhekk, l-obbjekti kollha li jagħim lu xi whud meta iġħidu għax ma taħbi bix fit-tal tat-tielet dinja, aħseb pjuttost sihom, hija obbjekti kollha, għalli min iħobb veramente l-annimali, jaħseb anki fit-tfal tat-tielet dinja.

M: Qait gejt Malta?

T: Le, iżda dejjem baqghet f'mohhi n-nostalgija li nżurha din is-sbejha għżira. Illum jew għada din il-holma għad isseħħi.

M: Int tgħalliem l-Universitāt?

T: Mela, kont tgħalliem qabel.

M: F'liema materja?

T: Teoloġija pastorali.

M: Anki l-Papa għamel referenzi rigward l-annimali, hux hekk?

T: Hekk hu: tnejn huma i-referenzi l-kbar li għamel il-Papa, minnbarra ghall-frażijet ohra li huwa għamel. Wahda hija l-enċiklikka *Sollecitudine rei Socialis*, fejn jistieden lit-teologi biex jistudjaw tip-ġdid ta' rapport bniēdem-annimali. Hargu tliet numri uniċi ta' rivisti importanti teoloġici, kollha dedikati appuntu għal-din il-kwistjoni ta' l-annimali. Imbagħad hemm il-frażi l-oħra li huwa qal waqt wieħed mid-diskorsi tiegħi ta' kull nħar ta' Hamis, li mhux biss il-bniedem, iżda anki l-annimali għandu n-nihs Divin. Hekk, ovvijament dan ma hux ugħalli għar-ruħ, iżda jiftah diskors għal studju li jien ipproċeċċejt.

L-ewwel parti ta' din l-intervista dehret fl-edizzjoni ta' FOKUS ta' l-4 ta' Marzu 2001.

L-ispirtu
ta' l-
annimali
lanqas
ma jista'
jispiċċa
fix-xejn

*kelli argument
quddiem
ir-Regina ta'
Spanja dwar
il-moħqrija
fil-Korrida*

